

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Московчук Дмитро Олександрович ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ	179
Павлова Юлія Сергіївна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ СУДОВОЇ РЕФОРМИ	182
Полуніна Ольга Олександрівна ЦИФРОВІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМОСТІ, ДОСТОВІРНОСТІ ТА ОЦІНКИ	185
Полюк Юлія Іванівна ПИСЬМОВА КОНЦЕНТРАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПРАВИ ТА CASE MANAGEMENT ЯК НАПРЯМКИ АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	187
Притуляк Валерій Миколайович ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ	191
Цал-Цалко Юлія Юліївна СУТНІСТЬ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	193
Яницька Інна Анатоліївна ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА	197
Боярчук Віталій Вікторович ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ	199
Волков Максим Сергійович МІЖНАРОДНІ АКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНСТИТУТ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ У СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	201
Кисельов Вадим Костянтинович СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	205
Пересипко Дмитро Володимирович УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ТА УЧАСНИКИ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ	209
Сатановська Олена Валентинівна КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЗОВІВ ПРО ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	213
Снітко Андрій Сергійович ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЮРИДИЧНОЮ АРГУМЕНТАЦІЄЮ ТА СУПЕРЕЧЛИВОЮ ПРОЦЕСУАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ	215

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитоновна Олена Іванівна ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНИХ ВІДНОСИН	219
Ульянова Галина Олексіївна ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ»	222
Бааджи Наталія Пилипівна АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	225
Галупова Лариса Ігорівна ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ	228

Полюк Юлія Іванівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПИСЬМОВА КОНЦЕНТРАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПРАВИ ТА CASE MANAGEMENT ЯК НАПРЯМКИ АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Одним із ключових напрямів адаптації цивільного процесу України до європейських стандартів у період воєнних та поствоєнних трансформацій є посилення ролі письмової концентрації процесуального матеріалу та активного судового керування справою. За умов війни й повоєнного відновлення саме здатність процесу забезпечити безперервність правосуддя, доступність судового захисту, передбачуваність процедур і розгляд справи упродовж розумного строку набуває не лише техніко-юридичного, а й системного правозабезпечувального значення. У такому контексті case management слід розуміти як модель активного процесуального керівництва справою, за якої суд забезпечує раннє окреслення меж спору, концентрацію доказового матеріалу, визначення процесуальної спрямованості подальшого руху справи, яка встановлює строки та послідовність вчинення процесуальних дій, запобігання непродуктивному затягуванню розгляду та збереження балансу між оперативністю і гарантіями справедливого суду.

У сучасному європейському розумінні case management не зводиться до формального контролю за строками, його сутність полягає у функціональній організації провадження відповідно до складності спору, характеру доказування, необхідності усного слухання, процесуальної поведінки сторін та вимог пропорційності. Тому письмова концентрація матеріалу справи виступає не допоміжним технічним прийомом, а одним із базових інструментів ефективного правосуддя. У цій моделі письмові заяви по суті справи виконують системоутворюючу функцію: вони забезпечують завчасне виявлення спірних питань, формують межі предмета доказування, зменшують ризик процесуальної несподіванки та створюють передумови для розгляду справи по суті без зайвих процедурних втрат. Саме в цій логіці слід розглядати феномен case management – не як технічний термін англо-американського походження, а як загальноєвропейську модель активного процесуального керівництва справою судом з метою забезпечення справедливого, своєчасного і пропорційного розгляду.

У рекомендаційних актах Комітету Міністрів Ради Європи та матеріалах CEREJ case management пов'язується насамперед із концентрацією провадження, дотриманням процесуальних строків, активною роллю суду в організації руху справи та запобіганням непродуктивним затримкам. Рекомендація № R (84) 5 ще у 1984 році виходила з того, що провадження зазвичай не повинно складатися більш ніж із двох слухань, а попереднє засідання має виконувати підго-

товчу функцію [1], натомість CEPEJ у подальших документах прямо описує case management як залучення судді до керування процесуальними строками, визначення належної процедури та координації дій сторін для ефективного розгляду справи [2]. У змістовому сенсі case management охоплює кілька взаємопов'язаних елементів: ранню ідентифікацію спірних та неспірних обставин; визначення процесуального маршруту справи залежно від її складності; встановлення календаря подання заяв і доказів; обмеження надмірного або несвоечасного процесуального матеріалу; контроль за належним повідомленням і участю сторін; визначення потреби в усному слуханні, експертизі, виклику свідків або примирювальних процедурах; а також використання санкцій чи процесуальних наслідків у разі недобросовісної поведінки учасників. Тому case management не зводиться до активізму суду; його сутність полягає у встановленні такого процесуального режиму, за якого суд не підміняє сторони у доказуванні, але запобігає хаотичному, надмірно тривалому або формально перевантаженому провадженню. У європейській логіці це прямо пов'язано з вимогою статті 6 Конвенції щодо розгляду справи упродовж розумного строку та з принципами adversarial proceedings і equality of arms, які передбачають не лише пасивне невтручання суду, а й організацію процесу таким чином, щоб кожна сторона реально могла знати й коментувати матеріали справи.

У зарубіжних правових системах case management має різні техніко-юридичні форми, але спільну функціональну основу – активне керування судом рухом справи для забезпечення пропорційності, оперативності та концентрації матеріалу. Найбільш розгорнуто ця модель закріплена в праві Англії та Уельсу, де Civil Procedure Rules 1998 встановлюють overriding objective і надають суду широкі повноваження щодо планування процесу, розподілу справ за треками, встановлення строків і контролю за процесуальною дисципліною сторін [3]. Саме англійська модель у CEPEJ наводиться як ілюстрація поєднання треків, судового таймтейблінгу, санкцій і кооперації сторін у межах case management. Французька модель формалізує цю саму ідею через інститут juge / conseiller de la mise en état, який організовує обмін письмовими позиціями, визначає процесуальний графік і забезпечує належну підготовку справи до розгляду по суті [4]. У Німеччині case management реалізується більш імпліцитно – через ранню підготовку справи, письмове провадження та обов'язок суду сприяти швидкому з'ясуванню спору [5].

Особливо близьким для України є польський досвід. Польський Kodeks postępowania cywilnego передбачає posiedzenie przygotowawcze та plan rozprawy, тобто спеціальне підготовче засідання і план розгляду. Якщо відповідач не з'являється на підготовче засідання, план може бути складений без його участі, а визначені в ньому процесуальні рамки стають обов'язковими [6]. Ця модель показує, що європейська тенденція рухається до формалізованого процесуального календаря, в якому суд уже на ранній стадії не лише фіксує позиції сторін, а й програмує подальший рух справи. Для українського процесу цей досвід особли-

во цінний, бо поєднує континентальну техніку з високим рівнем передбачуваності.

Для України значення цієї моделі особливо зростає в умовах воєнного стану та поствоєнних змін. Переміщення учасників процесу, руйнування звичних комунікаційних зв'язків, підвищене навантаження на судову систему, труднощі особистої участі в судових засіданнях, необхідність дистанційної взаємодії із судом та загальна потреба у процесуальній стійкості роблять письмово організований і належно керований процес не просто бажаним, а об'єктивно необхідним. Саме в таких умовах особливого значення набуває здатність суду не пасивно очікувати ініціативи сторін, а активно структурувати провадження, визначати межі допустимих подань, контролювати дотримання строків, запобігати дублюванню процесуального матеріалу та забезпечувати реальну змагальність навіть за відсутності повноцінної очної участі сторін.

В українському цивільному процесі термін *case management* прямо не використовується як нормативне поняття, однак його функціональні елементи вже закладені в чинному ЦПК України. Це насамперед інститут письмових заяв по суті справи, підготовче провадження, повноваження суду в підготовчому засіданні, правила щодо строків подання процесуальних документів, механізми недопущення зловживань, а також електронна комунікація через ЄСІТС [7]. Однак ці елементи ще не склалися в завершену, внутрішньо узгоджену модель процесуального менеджменту справи. На практиці все ще спостерігається тенденція до розмивання письмової концентрації через подання численних додаткових пояснень поза межами основного циклу заяв по суті справи, що послаблює керованість процесу, ускладнює своєчасне визначення меж спору та суперечить завданню розумного строку. У період воєнних та поствоєнних трансформацій така практика є особливо проблемною, оскільки збільшує процесуальну невизначеність саме тоді, коли судова система потребує найбільшої структурованості й процесуальної дисципліни.

Порівняльно-правовий досвід європейських держав свідчить, що ефективна адаптація процесу до кризових і трансформаційних умов досягається не шляхом формального скорочення процедур, а завдяки поєднанню письмової концентрації, активної ролі суду, гнучкого процесуального планування та цифрових каналів комунікації. У різних правопорядках ця модель реалізується по-різному: через треки та судові вказівки, через спеціального суддю підготовки справи, через підготовче засідання і процесуальний план, через письмову процедуру для нескладних спорів. Спільним для цих моделей є те, що справедливність процесу пов'язується не з множинністю слухань, а з передбачуваністю, пропорційністю, реальним доступом сторін до матеріалів справи та ефективною організацією її руху.

Українська модель уже рухається у бік *case management*, але поки що робить це фрагментарно, а не як цілісна доктринально усвідомлена конструкція. Її сильна сторона полягає в наявності: нормативного каркаса для концентрації спору,

що проявляється у регламентованій послідовності викладу заяв по суті справи; підготовчого засідання; можливості визначати порядок розгляду; обов'язок сторін подавати матеріали завчасно; санкції за недобросовісну поведінку. Проте слабким місцем залишається нестача по-справжньому жорсткого й послідовного процесуального календаря, недостатньо розвинена культура судового керування справою та схильність практики допускати додаткові цикли письмових пояснень, які розмивають саму ідею концентрації матеріалу (ст 174 ЦПК України дозволяє додаткові пояснення лише щодо окремого питання, яке виникло при розгляді справи, якщо суд визнає це необхідним, але її не можна тлумачити як загальний дозвіл на нескінченне доповнення процесуальної позиції).

У зв'язку з цим подальша адаптація цивільного процесу України до європейських стандартів у межах воєнних та поствоєнних трансформацій має відбуватися за кількома напрямками: 1) чіткіше нормативне й практичне осмислення case management як самостійної функції суду на стадії підготовчого провадження, а не лише як сукупності розрізнених повноважень; 2) посилення значення підготовчого засідання як простору, в межах якого суд визначає спірні питання, межі доказування, календар подальших дій та допустимість додаткових подань; 3) обмеження практики позапроцесуального розширення письмового обміну після завершення основного циклу заяв по суті справи; 4) поступове впровадження українського аналога процесуального плану справи, близького до польського plan rozprawy або англійського timetable, особливо у складних багатосуб'єктних спорах; 5) розвиток ЄCITC не лише як технічний канал подання документів, а як повноцінний інструмент забезпечення синхронного доступу сторін до матеріалів справи, процесуальної прозорості та безперервності правосуддя в умовах воєнних викликів.

Отже, письмова концентрація матеріалу справи та case management повинні розглядатися як одні з базових інструментів адаптації цивільного процесу України до європейських стандартів у період воєнних та поствоєнних трансформацій. Їх значення полягає в тому, що вони дозволяють поєднати процесуальну економію, стійкість судочинства, цифрову доступність, реальну змагальність і дотримання розумного строку розгляду справи. Саме тому подальше вдосконалення національної моделі має бути спрямоване не на механічне скорочення процесуальних форм, а на підвищення керованості, передбачуваності та конвенційної стійкості цивільного судочинства в умовах тривалих суспільних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя від 28 лютого 1984 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_84_5_1984_02_28.pdf

2. Revised Guidelines for Judicial Time Management (4-th revision). European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Strasbourg, 8 and 9 December

2021. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2021-13-en-revised-saturn-guidelines-4th-revision/1680a4cf81>

3. Civil Procedure Rules – Rules and Directions. URL: <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>

4. Code de procédure civile. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070716/2026-04-03

5. Zivilprozessordnung. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>

6. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>

7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. Дата оновлення: 01.01.2025. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

Ключові слова: письмова концентрація матеріалу справи, case management; процесуальне керівництво справою, європейські стандарти правосуддя, адаптація цивільного процесуального права.

Key words: written concentration of case material, case management, procedural management of the case, European standards of justice, adaptation of civil procedural law.

Притуляк Валерій Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
кандидат юридичних наук, доцент, приватний виконавець*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Перед органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями стоїть завдання повного та своєчасного виконання судових рішень. Ефективне виконання даного завдання можливе лише за умови функціонування стійкого юридичного механізму примусового виконання, здатного відповідати на складні виклики теперішнього часу. Цього можна досягти за умови сукупного впливу на процес примусового виконання рішень кількох важливих чинників, які також можна назвати умовами ефективності примусового виконання рішень: 1) наявність якісного законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері примусового виконання рішень; 2) належна організаційна впорядкованість органів та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень; 3) залученість та співпраця між усіма учасниками виконавчого провадження, або, принаймні, всебічне сприяння з боку стягувача в роботі державного або приватного виконавця; 4) наявність ефективного контролю за здійсненням державними та приватними виконавцями своїх функцій.

Хоча в юридичній літературі й трапляються критичні оцінки ролі суду в здійсненні контролю за примусовим виконанням рішень [1, с. 327], все ж таки